

van het aquarium af te wrijven met haar fijngebouwde radula, die reeds de grootste bewondering gaande maakte van Swammerdam; en die inderdaad behoort tot de fraaiste voorwerpen, welke men onder het microscoop kan waarnemen. Wie goed toeziet, merkt onder zijn slakken ook exemplaren op met een dikke rechterspriet. Dit zijn de mannetjes. Vivipara is namelijk niet hermaphroditisch zooals de meeste waterslakken, doch gescheiden geslachtelijk. En wat het wonderlijkst is van alles, dit dier brengt levende jongen ter wereld. Elk wijfje brengt in het voorjaar achtereenvolgens een 8-tal jongen voort, die bij hun geboorte reeds vier windingen hebben en wier schaal bedekt is met spiraalvormige rijen fijne haartjes. Wat het nut van dit haarkleed is, ligt tot nu toe volkomen in het duister. De jonge slakken verliezen het spoedig; slechts zelden ontmoet men half-

volwassen exemplaren, die er nog van voorzien zijn.

Soms kan het gebeuren, dat de zwarte kleurstof ontbreekt. Het geheele dier vertoont dan een prachtig geelroode tint en is een der mooiste waterslakken, waarmede iemand zijn aquarium kan opsieren. In Duitschland zijn reeds een vijftal vindplaatsen van deze *Vivipara forma flava* Hgm. bekend. Wie weet er een voor ons land?

Ten slotte vermelden wij nog, dat er in stroomend water een verwante soort voorkomt, *Vivipara fasciata* Müll., die bijzonder veel op de moerasslak gelijkt en er slechts in ondergeschikte kenmerken van afwijkt en dat er voor *Vivipara contecta* een massa synoniemen bestaan. Eenige ervan zijn: *Vivipara vera*. Fzfd, *Paludina contecta* Mog. Tand. *Paludina vivipara* Roszm. et tutti quanti.

Amsterdam.

L. DORSMAN Cz.

DE SNOR OF NACHTEGAAL-RIETZANGER.

Een eeuw geleden kende de wetenschap dezen vogel nog niet en ook nu loopen vele menschen hem voorbij, zonder acht op hem te slaan. Toch is hij in 't geheel niet zeldzaam; in ons heele laagveengebied kan men hem verwachten, waar zich uitgestrekte rietvelden en met struikgewas begroeide moerassen bevinden.

Bij ons in 't Naardermeer geeft hij aan het moeraspark de voorkeur boven het rietveld en ook in de Ankeveensche plassen zat hij het meest in die prachtige boschjes beoosten de Oude Goog. In de Horstermeer zit hij zelfs in tamelijk droogland, maar dat is zeker een volhardende familie van vroeger dagen, die de plaats is blijven bezoeken, ofschoon de gelegenheid er veranderde.

Er moet een flinke, dichte rand zijn van lischdodden, biesen en riet, waartusschen ook het liesgras (*Glyceria aquatica*) niet ontbreken mag, want de snor maakt zijn nest het liefst van de breede, lintvormige bladeren van deze grassoort. Achter dat riet een drasse vlakte van drijvend terrein, bijeengehouden door een weefsel van wortelstokken. Daar maakt vooral de moerasvaren (*Polystichum Thelypteris*) zich nuttig. Waar die dicht opeen groeit, kunt ge rustig loopen, al borrelt er het zwarte veenwater ook soms over uw schoen. Minder betrouwbaar zijn de plekken, waar alleen veenmos groeit en bepaald interessant worden de terreinen met zeggebulten, waar een vlug mensch droogvoets over heen equilibreert, maar o wee, als je misstapt of uitglijdt. Moeraspaardenstaart, egelskop en hane-kammen duiden beslist gevaarlijke plekken aan; daar bevinden zich nog diepe, nog niet overdekte plasjes.

In dit „onland“ heeft de wind de wilgen gezaaid, waterwilg en bindwilg, ook elzen en esschen en toen die er eenmaal stonden, hebben de vogels er bramen gebracht, lijsterbessen, sneeuwbal, vogelkers en kamperfoelie met veenbes en roode boschbes. Zoo raakte het park begroeid en werd geschikt, om schuilplaats te bieden aan roode reiger en kiekendief, aan roerdompen en aan de muzikale bende van karekieten, rietzangers, rietgorzen, snorren en een enkel baardmannetje of blauwborstje.

Het is niet te gelooven, hoe spoedig zoo'n moeraspark wordt gevormd. In het Naardermeer is dat bijzonder gemakkelijk na te gaan, doordat het dertig jaar geleden voor het grootste gedeelte is drooggelegd en omgespit. En wat na het opgeven van de droogmakerij een kale watervlakte was, wedijvert nu in rijkdom van plantengroei en dichtheid van struweel met de meest oorspronkelijke lage venen van ons land.

In iederen hoek van dit gebied kunt ge den Snor hooren. Zoo ge even de riemen laat rusten hoort ge het vaste en zachte trillertje, lang aangehouden: één minuut, soms twee minuten, maar meestal veel korter. Het lijkt op den ratel van de nachtzwaluw, maar is veel zachter en gelijkmatiger. Bij den nachtzwaluw hoor je veel meer klank in 't geluid; duidelijk nu eens o, dan weer e; de snor geeft alleen: rrrrrrrr. Dit is ook 't geluid van den sprinkhaanrietzanger, een verwant van de snor, maar die maakt een veel hooger trillertje.

Ieder weet, dat ons oor slechts trillingen van een bepaalden tijdsduur kan waarnemen en wel tusschen $\frac{1}{16}$ en $\frac{1}{60000}$ seconde. De meeste menschen

hooren niet verder dan tot trillingen van $\frac{1}{40000}$ seconde en met het klimmen der jaren worden die grenzen nog enger. Nu heb ik een goede kennis met wien ik in de duinen menigmaal geluisterd heb naar de sprinkhaanrietzanger en die ook nog al eens mee gaat naar 't Naardermeer. Daar hoort hij den Snor zonder eenige moeite, terwijl de

rietzanger, de Duitschers noemen het lager. Nu komt de Snor al sinds ruim vijftig jaar niet meer in Engeland voor en in 't eigenlijke Duitschland broedt hij evenmin. Die aarts-kibbelaars zouden dus hier moeten komen, om de zaak uit te vechten, of ze moeten ons, daar wij toch met de Snorren 't meest vertrouwd zijn, tot scheidsrechters nemen.

DE SNOR OF NACHTEGAAL-RIETZANGER.

Sprinkhaanrietzanger dikwijls door hem niet wordt opgemerkt. Hieruit volgt, dat de Snor lager zingt dan de Sprinkhaanrietzanger.

Ik beredeneer dat zoo uitvoerig, omdat bij de buitenlandsche auteurs over deze zaak een heel merkwaardig verschil van opinie bestaat. De Engelschen laten de Snor hoger zingen dan de Sprinkhaan-

En onze uitspraak luidt dan, dat vader Naumann gelijk heeft en dat vrienden Seebohm en IJarrell wat beter hadden moeten luisteren.

Seebohm slaat nog in een ander opzicht de plank mis. De Snor is, evenals de karekieten, gelijkmatig gekleurd. Hij heeft geen vlekken op kop of rug, de wenkbrauwstreep is meestal zeer onduidelijk

en ook aan de onderzijde heeft hij geen vlekken of streepen. Op de vleugels komen wat donkerder partijen voor en de keel is spierwit, daardoor lijkt de vogel soms wel op een grasmus, maar dan wat geler en stemmiger. De Sprinkhaanrietzanger daarentegen zit vol met vlekken en streepen.

„Zie je, zegt Seeböhm, de Sprinkhaanrietzanger staat nu, wat kleur en teekening betreft, tot de Snor in dezelfde verhouding als de rietzanger tot de karekieten. De rietzanger zit meer in 't struikgewas, de karekieten in 't rietveld en met de snor is het net zoo, die geeft de voorkeur aan de groote rietvelden, terwijl de sprinkhaanrietzanger in struikgewas huist. Misschien zou de eenvormige kleur van snor en karekieten eenerzijds en de gevlektheid van rietzanger en sprinkhaanzanger daar wel mee kunnen samenhangen.“

Dat laat zich prachtig lezen, alleen is 't maar jammer, dat de snor meer in gezelschap van den rietzanger dan van de karekieten wordt aangetroffen. Zaterdag nog, toen ik door de moerasvarens van het Jan-Aye-bosch ploeterde achter een rietgors, die met zijn bek vol voer mij toch zijn nest niet wilde wijzen, tierde een rietzanger onophoudelijk om mij heen en tegelijk zag ik voor mij een snor zitten in 't takkenwerk van een waterwilg.

Hij zat geen zes pas van mij af, loerend, horizontaal, zijn staart iets opgetild en uitgespreid en ik kon in 't waterzonnetje prachtig mooi de flauwe moiré dwarsstrepen zien, die een heel bijzonder sieraad vormen op de rug- en staart-dekveeren van dezen merkwaardige vogel. Hij knorde even boos en wantrouwig als een nachtegaal en ik liet mijn rietgors dadelijk in den steek om overal op den grond naar 't nest van den snor te zoeken, maar 't mocht me ditmaal niet gelukken het te vinden. Toen ik 't opgaf, ging hij doodleuk in zijn wilg zitten snorren, met zijn bek half open en de veertjes van de keel half rechtop gezet in drukke beweging.

Een paar dagen eerder zat ik met een twintigtal leerlingen boterhammen te eten op een droog plekje in de Ankeveensche plassen midden tusschen de elzen, vogelkersen en meidoorns. Wel was de grond begroeid met moeras-viooltjes, wolfsklauw en zonnedauw, maar je kon er toch zitten op de dichte haarmos-pollen. Welnu, terwijl we daar zoo onder schril gekeuvel aan 't eten waren, zong achter mij een fitis, links een winterkoning en recht vooruit — waar ook nog bosch was — de alomtegenwoordige snor.

Hij heeft heusch met die karekieten niet zooveel uit te staan. Ook heeft hij een veel mooier gevormd hoofd, je weet dat de echte karekieten een soort van punthoofd hebben met een heel hoge achter-schedel, vandaar hun naam *acrocephalus*, dat

„tophoofd“ beteekent. De snor heeft een vrij normale grasmusschenschedel.

Ofschoon hij in Nederland de noordgrens van zijn broedgebied bereikt en de delta's en moerassen langs de Middellandsche-, Zwarte- en Caspische Zee zijn hoofdverblijf vormen, is hij in 't geheel niet koudkleumerig en een der eerste moerasvogels, die aankomen. Dit jaar hoorden wij hem voor 't eerst op den dertienden April.

Het Meer zag er toen heel anders uit dan nu in Juni. Wijd en zijd was 't riet afgemaaid en tusschen de dorre, gele stoppels staken slechts hier en daar wat vergeten stengels omhoog. De wijde plassen en lange vaarten staken daar donkerblauw tegen af en op de stapelplaatsen lagen groote rietmijten, helgekleurd in de voorjaarszon, te wachten op verscheping. De witte berkjes stonden nog zonder spoor van leven maar aan de zwarte takken van de waterwilgen straalden honderden wit-met-gele katjes. Het veld tusschen de boomen was bruin van de verschrompelde moerasvarens en de lischdodden begonnen in hun bruine kolven wollige plekken te vertoonen, waaruit de harde wind al kleine pluisjes lostorde.

Waar gespleten bladscheden nog de dorre stoppels omsloten, maakte de wind daarmee een schuifelende, ritselende muziek met krasgeluiden als van karekieten, met trillertjes als van de snor.

En daar kwam toen, onmiskenbaar, het geluidje van den snor zelve vlak bij in 't riet. Daar zat hij tegen een langen stengel steunend op één voet, hangend aan de andere. Hij hield den stengel niet in den vollen greep van zijn voet, zooals wij met de hand een rekstuk zouden vastgrijpen, maar omklemde het riet slechts met de uiterste toppen van zijn teenen.

Al zingend klom hij al hooger en hooger, tot hij de uiterste spits had bereikt en 't leek wel, of zijn triller vaster en duidelijker werd, naarmate hij hooger klom. Daar liet zich dichtbij een tweede rateltje hooren en weldra gebeurde het onvermijdelijke; beide vogels gingen vechtend er van door.

Hij zingt dag en nacht tot laat in Augustus en nog in September heb ik hem opgejaagd als ik in 't moeraspark kwam zoeken naar herfstuitloopers van de witte hagewinde.

JAC. P. TH.

